3/3. VIII. 52.

PERBREVES COMMONITIONES

Eller

Korta Påminnelser/

Hwilka tilförende styckewijs/ effter som Tilfälle hafwer giffwitz i Visitationerne, äro vthi Församblingarna effterlemnade; Men nu på nytt Församblingarna/ och i synnerheet *Ven.* Clero, i detta lofl. Stifftet til nytto och Effterrättelse sammandragne och publicerade

Aff

JOHANNE GEZELIO, S. S. Th. Doct.
och Ep. Ab.

ÅBO/

Tryckt aff Johann Winter/ Åhr 1673.

COMMON. I.

Widh Kyrckioheerdens Tilträde.

I.

Är en confirmerad Pastor wärckeligen träder til Kyrckioheerde-Embetet/ (kan den solenn investitura skee medh thet samma/ är thet aldratienligast) så måste han aldraförst see hwadh han finner för sigh/ och förthenskul fråga effter Kyrckians och Prästegårdzens Inventaria, och thet i Kyrckiorådets och the Ålstas närwaro (ther heela Församblingen icke wil så länge töfwa) och widh thetta Tilfälle/ förnimmes hwadh Böcker äro förhanden/ vthi hwilka alt böör wara richtigt annoteradt: som widh alla Kyrckior skola wara Tree Böcker/ hälst in Folio.

II. Vthi den **Första Booken**/ som blifwer en Inventarii Book/ böör wäl wara vpteknadt (1) Alt Kyrckiones Silfwer/ Teen/ Koppar/ Liuse-Cronor/ Liusarmar-Stakar; Mässekläder/ Altarekläder/ Bårkläder/ rc. Thet som förährat är/ annoteras wäl enär och aff hwem thet är förährat: Och böör här lemnas ett spatium på några Bladh/ för thet som än kan tilkomma/ antingen thet förähres eller kiöpes/ doch skal intet kiöpas vthan medh Kyrckiorådets förewetande och godt finnande. (2) Hwar vthaff Kyrckian hafwer sin Inkomst/ huru myckit Wünsädh dher är? Hwadh dhet gifwes för en murad Arff-Graff i Kyrckian: i Choret/ på Gångerne/ vnder Bänckiarne/ eller när ett Lijk eliest begrafwes i Kyrckian? Hwadh som gifwes för en Arff-Graff på Kyrckiogården/ eller när ett Lijk der begrafwes? Om något gifwes för Klockorne? för Bårkläde? hwadh Böter komma til Kyrckian? rc. Wore om sådant för: intet wist slutit/ måste det i första Visitatione slutas och sedan noga hållas. (3) Prästegårdz Inventarium i Spanmåål/ Boofkap/ Huusgerädh/ Item Åkrar/ Engiar/ Skogh/ Fiske vatn/ Vthmarck/ Qwarnställen/ rc. Documenter och Doomar på Prästegårdz Agor/ förwa-

waras i Kyrckiones kista/ men Copier ther aff skrifwas i denne Första Booken: Såsom ock Prästegårdz Huusen/ och huru the äro deelte emellan Byjar eller Nattebool (Rotar) vthi Församblingen.

III. I denne Booken måste ock (4) inskrifwas en richtigh Bänckelängd/ ther i synnerheet måste lemnas stoora Margines, effter som offta behöfwes någon Förandring; och några Folia ledige/ ther framdeles samma längd skulle omskrifwas: NB. (a) När någon Bänckedeelning är nödigh/ så förändras thet minste som låter sigh göra/ för Oliud skul. (b) När the gamble genom Döden affgå/ måste the som träda til Hemmanet/ så frampt them efterlåtes träda in i samma Bänck/ stiga i nederste Rummet/ om the äro yngre än dhe andre som för i samma Bänck hafwa stådt/ oachtandes at theras Antecessores hafwa hafft främre Rum.

IV. Och (5) Inskrifwes en klaar Räckning på Inkomst och Vthgifft hwart Åhr särdeles/ på Sätt och Wijs som ther om Comm. IX. § 7. förmåles: Thet kan ock (6) hållas och införas här Protocollum Casuum, nembligen hwadh synnerligit är händt och förelupit i Församblingen/ och huru thet är skiärskodat och affdömbt: Såsom ock hwadh som är i Sochnestämmor slutit/ hälst thet som wichtigt hafwer warit/ och (7) Acta Visitationum som äro efterlemnade aff Dnn. Visitatoribus, ther the icke strax äro inskreffne/ så affskrifwas Copier ther aff i thenne Book/ och vidimeras, men Originalen förwaras i kyrckiones Kista/ eller inbindas i en synnerligh Book/ medh andre Placater och Ordningar/ som måste wäl förwaras; Men skulle någon behaga/ göra en serdeles Book/ ther vthi dhesse Casus och Acta inskrifwas/ emedan ther widh någon widlyfftigheet kunde falla/ så är ock thet intet at ogilla.

V. Vthi then **Andre Booken**/ som kan egenteligen kallas Protocollum Ecclesiæ, vpteknas (1) alle Brudefolck medh theras Nampn/ Föräldrars Nampn/ och Orten tådan the äro/ wore någonthera eller begge ifrån annan Försambling/ tå förwaras theras Testimonia wäl/ antingen i någon Book/ eller häfftes the på en Tråå tilhoopa. (2) Alla Barn som döpas medh theras och Föräldrarnas Nampn: Och på hwadh Dagh the äro födde (ther effter måste frågas) och döpte: Item Faddrarnas Nampn/ om thet skee kan/ för alla Händelser skull: Oächta Barn skrifwas särdeles/ medh Föräldrarnas Nampn/ rc. (3) Alla Lijk som begrafwas/ antingen i Kyrckian eller på kyrckiogården/ medh theras Nampn och Wilkor (Adelsman/ Fogde/ Bonde/ Son rc.) såsom

ock Ålder/ om then kan någorlunda ehrfaras/ och hwadh efter hwart Lijk til Kyrckian är giftwit: Thenna Giften til Kyrckian föres sedan in i then första Booken bland Kyrckians Inkompst.

VI. Then **Tridie Booken**/ är Skrifftbooken/ hwilken ock måste wäl inbindas/ och intet wara lösa Papper; Och ther Ven. Clerus icke hafwer folgdt thet Consilium som giftwes in Appendice ad Catech. och lemnat Spatium wedh hwart Huushåld/ at the måtte annoteras, som ökas til Familien, eller komma i the andras ställen: Så inbindes ock then gamble Skrifftbooken tilhoopa medh then som sedan de novo skrifwes/ och i thenna måste endteligen lemnas nödige Spatia emellan hwart Huushåld/ som the nu kunna wara Folckrijke/ eller framdeeles förmodas at blifwa/ och kunna på hwar sijda in Folio näppeligen fiere skrifwas/ än twenne Familier. Theras Nampn som antingen genom Döden affgå/ eller elliest reesa ifrån Församblingen til en annan Ort/ måste intet vthplånas i Booken/ vthan sättias något Tekn för Nampnet/ eller drages en Linea ther vnder/ at widh något efterfrågande straxt kan sees/ hwadh then Personen hafwer lärdt i sin Christendom.

NB. 1. Ther widh någon Kyrckia/ thesse Tree kyrckioböcker icke finnas/ måste the medh kyrckiorådetz och the Eldstas Samtyckio ofördröjeligen förskaffas och ther vthi wäl annoteras, hwadh såsom för: på lösse Papper eller kladder Pro memoria kan wara annoterat, antingen aff Antecessoribus eller nu warande Pastore. 2. Ther någor wore/ som wille låta see sin fijt och osparda Mödo och låta reent affskrifwa hwadh i the förriga kyrckio eller Inventarii Böcker kunde confuse wara skrifwit/ så måste the gamble Böcker ingalunda förfaras/ vthan i kyrckiones kista för alt effertaal förwaras. 3. Omkostnaden som anwändes på thesse Böcker är fast ringa/ men Nyttan är ganska stoor. 4. Mödan/ som Embetesplichten pålägger/ måste intet ansees/ hälst emedan här med kan Samwetet tryggias/ och the Illwilliandes Munn igenstoppas.

II.

Om Kyrckian och hwadh ther widh fordras.

I. Pastor måste för alt ting sigh beflijta/ at i Kyrckian står alt wäl och zirligen til; at Kyrckiones Skrudh hålles reenligh/ och at den igenom Oachtsamheet icke förderfwas: at Altaret medh deß Prydning wäl skiöres/ at Stöfwan för hwilken Communicanterne falla på Knåå/ byg-

ges

ges på Tree sijdor om Altaret / och betäckes medh Kläde (der Kyrckiones Medel någorlunda tilsäja) hwilket städze ther på ligger / och en Linne Duuk lägges ther uppå / när den H. H. Nattward begåås; Item en beqwämligh Pall nedan omkring ock så på 3 sijdor: At Chorbalkarne och Predikostolen wäl hålles: Bänckarne både i Choren och i Kyrckian byggias medelmåttigt stoora och effter Förmögenheten hederligen: Golfwet i Choren och på Gångarne lägges slätt / helst medh Steen / Graffstenar / Tegelstenar eller Huggesteen / om Lägenheten der til är; I Bänckarne tienar bäst Brädegälff: Fönstren hålles reena och heela: Hwalfwet / Wäggarna / Pelare / item Altaretaflor / Beläten / rc. hålles reena för Damb / hwilket är Klockarens Bekymber / (hwilken therföre heeter Ædituus, ock än medh ett beqwämligare Nampn Νεωκόρος) onödige saker och the som wanhedra Kyrckian / måste ingalunda i Kyrckian läggias / hwarföre är nödigt at en Boodh bygges / eller under Kläckestapelen ett Rum lages / ther Dödbårar / Taakspåån / Tierutunnor / Reep / rc. kunna insättias: Inga förargelige Målningar måste tålas i Kyrckiorne: Fanor och Baneer / ther the uppsättias i Kyrckiorne / måste the wäl sättias under Hwalfwet at the icke förhindra liuset: Uphögde Grafwar / the som hindra Gudztiensten / helst i Choren / måste effter Kongl. Befalning giöras nidrigare: Kyrckiotaak / Hwalff / Pelare / Kyrckiowäggar / Kyrckiogårdzbalkar / måste strax botas / så snart något Feel på dem uppas / medan thet medh ringa kan förekommas.

II. Nödige Böcker / som behöfwas til Gudztiensten / måste wara widh alla Kyrckior och Capell; såsom Biblien / Handbooken / (och i stoora Församblingar twenne / ty thet kan hända / när then ene Presten jordar Lijk på Kyrckiogården / behöfwer then andra förrätta Döpelsens Sacramente / rc. i Kyrckian) Twå eller Tree Psalmböcker / Böneböcker / och hwadh Hans Kongl. May:tt allernådigst befaller at kiöpas til kyrckiorne / såsom Anatomia Papæ, Catechismus Major b. Lutheri, &c. item andre nyttige Tractater och små Böcker / som kunna finnas til kiöps / widh then tijden the tryckias / men sedan näpligen. Dnn. Pastores skola deße Kyrckiones Böcker hwarken sielfwe taga heem i sitt Huus / eller them uthåna / och der thet för något synnerligit skedde / at the snart oförderfwade igen lefwereras / och på thet theße Böcker / som medh kyrckiones Medel kiöpas / kunna så myckit bättre förwaras / och altijdh sees om the äro tilstädes / måste the ingalunda liggia och wräkas i Bänckiarne / otilbundne (oigenspente /) och medh thet Ewentyr / at någon Sammetzlöös dem bortsnappar; Så skal i alla kyrckior förskaffas ett Skääp ungefär $1\frac{1}{2}$ Aln

högt / och ther til tienligh bredd/ vthi hwilket giörs Twå euer Tree Hyllor / effter som Böckerne äro stoore til / och wedh Gudztienstens Sluut/ skal Klockaren alle kyrckiones Böcker/ som den Dagen äro brukade/ wäl igenbundne eller igenspänte inläggia / och Skåpet tillåsa / förwarandes Nyckelen i kyrckian eller i Sacerstian / at den icke i hans Huus förlägges / och när han åter vpläser Kyrckian / vpsluter han ock thetta Bookskåp/ och framlägger the Böcker/ som til Gudztiensten behöfwas. I thetta Skåp / effter fleere Hyllor göras/ måste ock inläggias the andre Tree Inventarii Böcker/ om hwilka förr talat är: Item alla Rijkzdagz Besluut/ Böndagz Placater, och andre Kongl. Placater om Eeder och Sabbatzbrot/ rc. doch alle wäl i Ordning lagde eller inhäfftade / medh Register främst/ at thet kan snart igenfinnas/ när thet behöfwes: Detta Boekskåp sättes i sielfwa Choren på något beqwämligit Rum / och något vp ifrån Gålsiwet.

III. Liusstakar och annat som Kyrckian och Gudztiensten beprydes medh; Item Bårkläden (Lijtpäll) köpes effter Lägenheten aff kyrckiones Medel / eller the förmögna öfwertalas sådant at förähra / Lächtaren som bygges i små och trånga Kyrckior/ måste byggias warachtigt / at the som ther vpgå och ther vnder stå icke sruchta för någon skada; Ther på bygges och tienlige Bänckar och sättes någon (några) Tilsyningz Mån / som hafwa vpsicht medh the vnge Piltar och andra ostyrige. Liuflige Orgewärck och wäl liudande klockor är en stoor Prydnadt och vpwäckia en Menniskia til synnerligh Andacht. Hafwer kyrckian några Medel och Församblingen/ (helst ther förnähme Patroner äro) wil ock hielpa til/ är thet en berömligh Ting/ om sådant förskaffes.

IV. Kyrckiogården hålles ock reen/ hwilket ock är klockarens bekymber; För the dödas Been/ hwilka vthan twifwel hafwa bygt kyrckian / bygges ett lijtet Beenhuus på något lägligit ställe / widh kyrckiowäggen eller eljest på kyrckiogården. Roor på kyrckiogården förhindras så myckit skee kan/ men wil någon endteligen hafwat öfwer sin Graff/ han må therföre betala / såsom ock för Grafwen / den han wil förswara för sigh och sina Efterkommande effter kyrckiorådetz gottfinnande / kyrckiowallen hålles ock så effter möjeligheeten reen / och ingen hafwe macht at byggia några Huus när in til Kyrckian för Eldzfahra skul.

III.

Om Gudztienstens förrättande.

I. Gudz-

I. Gudztiensten skal begynnas i rättan tijdh/ hwilket at thet destebättre skee kan/ ringes dagen tilförende/ effter gammal och godh Sedhwahna/ Heligzmål/ (som thet kallas) at Folket icke vthröttat/ må om Morgonen effter/ komma til Gudz Huus/ och ther en sömpnachtigh Gudztienst förrätta. Och när sedan på Sön-och Helgedagar alt medh största Andacht och Gudeligheet begynnes/ kan (vthi Landz Församblingar) ändas om Sommaren klockan 10/ Wåhr och Höst/ klockan 11/ och om Winteren klockan 12. Pastores låta ringia och begynna i rättan tijdh/ the som icke wilja achta tijden/ må therföre skämmas/ när the komma. The som någon synnerligh Förrätning haswa/ skola wara tilstädes/ för än thet sammanringes/ så at Skriffningen och alt annat Extraordinari, förrättes för än den ordinari Gudztiensten angår: Ty den måste intet förhindras genom Brudefolks wijgning/ Lijkzbegraffning/ Barnachristning/ Kyrckiogångz hustrurs Intagning/ eller någon förnäm Persons Drögzmåål/ icke heller affkortas för några andra beställningar. The som icke komma i rättan tijdh/ medh Lijk/ Brudefolk/ Christningzbarn/ the må bijda til thes Gudztiensten blifwer sluten.

II. Medh Mässan hålles effter Handbooken/ vthi the kortaste Winterdagar/ kan wäl något affkortas medh Sången/ allenast thet skeer vthan Förargelse/ eller man siunger tå kortare Psalmer; Om Sommaren kan Församblingen så myckit mehra medh Sång betienas/ ty tå kan ante Confess. siungas en Morgon Psalm eller annan tienligh Psalm; Item när Predikanten går neder aff Predikostolen/ såsom ock pro Exitu. Stoora Högtijdes Dagarna fijras medh widlöfftigare Sång så wäl som medh flere Predikningar. Församblingen hålles och til at lära the gemeneste Psalmer/ at the icke stå som Dumbar och Belåten i Kyrckian/ vthan at the loswa Gudh i hans Huus/ kunna ock prijsa Gudh i sijne egne Huus medh samma Sånger/ ther then Förmaningen om Ungdomsens läsande i Book något giäller/ thet man doch förmodar/ skal ock Sången i Gudz Huus meer tiltaga. Ett lofligit bruuk är och thet at Mannfolck och Qwinfolck/ (medh Gudelige Åthåfwor/ hwilka äro ett Tekn til Hiertans Andacht) siunga til skifftes hwar sin Vers i Gudz-Huus/ och thet alt ståendes/ ther Ålderdomen och annan Swagheet icke twingar them til at sättia sigh neder

III. Medh Catechismi Predikningar hålles thet effter thet Förslagh som gifwes in Appendice ad Catech. (Doch så at thet skeer rätt korteligen/ tydeligen och enfaldeligen/ at ock Barnen måge thet begrijpa och förstå och at thet strax repeteres) CHRisti Pijnos Historia predikes

dikes ifrån Fastelags Söndagen til Påskehögtyden. Uthi Landsförsamblingarna/ ther inga Weko-Predikningar kunna hållas / ther vpläses vthi Fastlagstyden hwar Söndagh tillyka medh Evangelio aff Pynos Historien, som den nu tilhoopa dragen och i Evangelii-booken författat är/ en halff Act eller mehra at hon kan ändas i Dymbelwekan / och som sielfwa Historien i sigh sielff är klaar / så vthdrages ther aff några tröstelige Lärdomar och alfwarsamme Förmaningar/ som kunna appliceras til Tyden och Församblingen/ at ock Tydh lännas til ordinari Textens predikande/ hwilken ock skal wara kortare än elliest/ at begge Texterne kunna på en Tijma vthföras.

IV. Elliest om ordinari Texters predikande/ tänckcr man någoe synnerligit/ wil Gudh/ låta vthgå/ i medler tydh rådes Ven. Clerus troligast / at the medh predikande anwända all möjeligh fijt på Åhörarnas Vpbyggelse i theras Christendom: Hwilken Flijt och Arbete genom Guds bijstånd icke skal wara vthan Frucht / när Texten effter som han sielff gifwer Anledning (a) klaart disponeras. (b) enfaldeligen och medh tydelige Ord expliceras. (c) Lärdomarne tröster och Förmaningar effter Åhörarnas Wilkor och tydernes Tilstånd noga vthföras / och (d) widh Predikans Sluut korteligen alt aff Predikanten vpreepas: och thetta alt på ¾ Tijma / (e) när Predikanten nederstijger aff Cancelen, tå strax på ¼ Tijma eller ock mindre/ anställer ett Förhör / medh the Enfaldige / förnimmandes alt hwadh the hafwa behållit aff hans Predikan / thet the kunna bruka sigh til Tröst och Förbättring i theras Christendom. Om nu på thetta Sättet medh the Enfaldige procederas (hwilka effter som the kunna finnas blödige/ meera medh liuflige än hårda Ord måste frågas och vnderwijsas.) så skal man i Sanning förnimma / at en Predikan skal göra fast meera Frucht / än elliest mänge andre (som intet repeteras.) Ty man befruchtar at mänge ålderstigne/ som hwart Åhr hafwa hört samma Text för sigh predikas / och än tå ganska lijtet / ja kan hända/ intet ther aff behållit. Begynnelsen kan wäl wara swår/ men Wanen och Lusten öfwerwinner snart then Swårheten. Ther flere Präster äro/ stiga the hwartera til några wissa Bäncker: och fråga först them the förmeena kunna swara/ och sedan the andra / antingen samma Fråga eller en annan/ til thes the blifwa wane/ och ehuru wäl Tyden icke tillåter at fråga alla / så är doch ingen säker / och wänja sigh så til at gifwa större Acht på Predikan.

V. All-

V. Allmänne Böner effter Predikan läses tydeligen och medh största Andacht effter the tryckte Böne Former, och medh en Delectu effter Tydernes och Församblingarnas Tilstånd/ sedan tillägges Förböner/ Tacksäjelse/ rc. widh Slutet eller effter Bönen Fader wår: Publiceras Högtydes-Apostel- och Bönedagar. Kongl. Maj:ts Placater, och hwadh elliest aff Hern Landzhöffdingen på Hans Kongl. Maj:ts wägnar publiceras böör/ Item Visitations och Tings Terminer. Men andre Breeff och Schedlar/ som angå ringare Saaker/ och offta behöfwa gemene Mans öfwerläggiande och Swar/ och i synnerheet the Schedlar/ som kunna lämna swåra Tanckar i Communicanternes och andre Gudfruchtige Menniskiors Hierta/ (hwilka i Kyrckian gärna wilja hålla sine Tanckar tilhoopa) kunna effter sluten Gudztienst vpläsas antingen i Chore-Dören eller på Kyrckiowallen eller ock i Sochnestugun/ doch måste Predikanten förmana Allmogen/ at töfwa til thes sådane Breeff eller Schedlar på wanligit ställe blifwa vpläsne. Ther kan ock lysas effter the Creatur som bortkomne äro och något annat/ som otienligit är aff Predikostolen at affkunnas.

VI. För hwariehanda Händelse/ är thet nödigt at i alla Församblingar (ther the icke äro alt förzinga til Mantalet/) är en Capellan, hwilken tillyka medh Pastore böre föreslå then ordinarie Gudztiensten/ at alt må förrättas i rättan Tydh/ och Församblingen til ett fullkomligit Nöje; Men vthi the Församblingar/ som för theras Widd och Stoorleek extraordinarie Tienst fordras/ måste ock någon extraordinarius vnderhållas/ så framt ther skal alt förswarligen kunna föreståås. Vthi the mindre Församblingar/ ther the ock niuta extraordinarie Gudztienst/ och äro doch icke meer än 2 Präster/ om någonthera aff them blifwer siuk/ eller aff något oundwykeligit förhindrat (såsom på sin Reesa til Synodum rc.) så måste then extraordinarie Tiensten så länge vphöra/ och alla gå til Moderkyrckian.

VII. Och såsom ingen Siälesörjare får saaklöst försuma sigh medh predikande/ eller något annat som til hans Embete hörer/ så skal icke heller wara effterlåtit någon Åhörare/ at lyta til någon annan Prestman om någon Tienst i hans Embete/ ehwadh hälst thet wara kan/ i widrigit fall/ straffas både then obetänckte Prästmannen/ och then som hans Tienst anmodat hafwer/ medh Nödfall är thet annat.

VIII. Widh alla Kyrckior måste wara en godh Klockare/ hälst then som kan läsa och skrifwa och wäl sjunga/ såsom ock en beskedeligh kyrckiowächtare/ som vpwäcker Folket/ gifwer Acht på them som sigh illa anställa vnder Gudztiensten medh sqwalrande/ löpande vthur Kyrckian/ stående på Wallen/ drickande/ etc. etc. Förer the brotzlige til Stocken/

som the tildömde blifwa/ treskas någon ther emoot/ then straffes aff Kyrckiorådet än hårdare. ꝛc. Kyrckiorådet måste honom förswara emoot them som honom förachta eller förtreeta: Til lön bekommer han något aff Bötespenningar/ Gudhfruchtigt Folck gifwa och något aff en godh Wilja.

IV.

Om Catechismi Öfning i synnerheet.

Om Catechismi Öfning är widlöfftigt skrifwit vthi Catechismi Appendice, hwilken nu är aff nyjo vplagd/ ther til nu thetta tillägges.

I. At Föräldrarne alfwarligen förmanas/ thet the hålla Barnen at lära sina Christendoms stycken så snart som the lära tala/ ty tå äro the lydigare/ blyjas mindre om the icke kunna/ och få meer och meer Hogh at lära wijdare/ hålst när the blifwa försichteligen tilhåldne. Föräldrarna måste och hafwa sina Barn medh sigh til Skrifftehåld och Visitationer, (ther Wäderleken så är) fast the allenast kunna ett stycke eller 2. Ty ther igenom lockas the at meer och meer tillära.

II. Och som Föräldrarne äro myckit tröga här til/ så måste the aff Lärarena hårdt tiltalas/ gemeent är thet ock/ at the säija Barnen wara yngre/ än the äro/ therföre måste Siälesöriarna in Catalogo Baptizatorum ther effter see/ och Annum Nativitatis i Skrifftbooken antekna/ hwilket blifwer Lärarena sedan en godh Effterrättelse/ at the kunna åhrligen ja esomofftast påminna Föräldrarne theras Plicht vthi Barnens Christelige Vptuchtelse.

III. Man hafwer Orsaak at hugna sigh/ at vthi många Församblingar/ hafwer Ungdomen i synnerheet/ wackert förkoffrat sigh i sin Christendom/ och ett godt Framstegh giordt i dhessa Åhr/ ja också vthi B. Lutheri Förklaring öfwer Catechismum, men i somblige Församblingar äro the störste delen försumelige at lära thenna Förklarningen/ lijka som thet wore en omöijeligh ting then til at lära; Men thet är icke annat än lättia och Försummelse: Hafwa the lärdt the långa Läsningar (jåsom Skrifftmåhlen ꝛc.) hwij skulle the icke lära the korta? Ja hafwa the kunnat lära ett heelt Språåk/ (och somblige flere Språk) i sin späda Barndom/ ther vthi många tusende Vocabula äro/ hwarföre icke the korta Läsningar om the blefwo tilhåldne?

IV. Om förthenskul Föräldrarna/ eller the som i Föräldrars ställe äro/ straxt aff späda Barndomen/ hålla sina Barn at lära/ och ther medh

medh fort fahra / är inthet twifwel / at ju Barnen / när the komma til sina 10 Åhr eller 11/ skola kunna alla sina Christendomsstycken medh B. Lutheri Förklaring / och hafwa än tå 6 Wekors tijdh til at låra hwart Stycke. The lata / och om sin Saligheet lijtet bekymbrade förewända sigh ingen tijdh ther til hafwa! en snöpligh Vrsecht: När man gåår til och från Kyrckian / när något bijdas widh Kyrckian: när Gudztiensten är ändat på Sön- och Helgedagar / kunna the Gudfruchtige / (och om sin Saligheet bekymmersamme) myckit låra; Men the säkre och ogudachtige hafwa på deße stunder sitt ogudachtige Tijdhfördrijff.

V. Och är högst aff nöden at barnen (och the som i barndomen äro försummade/ och nu måste lära) icke allenast blifwa håldne flijtigt til at lära/ vthan och til at låra rätt och tydeligen/ ty eljest kunna the aldrigh förståå / hwadh the låsa: Förthenskul the som inthet kunna låsa i Book/ och taga sigh thet nödige bekymbret vppå / at låra och vnderwijsa andra; måste så wäl sielfwa som the hwilka aff them vnderwijsas/ gifwa godh acht vppå/ när thet i Kyrckian aff Catechismo läses/ hwilka när the i Skrifthållet förhöras/ och eljest så offta som tilfälle gifwes/ måste the aff Lärarena rättas och corrigeras.

VI. Man hafwer i somblige Församblingar vthi Visitationerne, stoor hugnad / at the låsa så wäl i Book/ så at fast ringa Familier äro/ ther vthi icke någon booklärd är/ som både sigh och andra låra kan / ja/ några Huushåld finnas och så / ther vthi alla så wäl vnge som gamble äro booklärde; och kunna icke allenast tydeligen läsa heele Catechismum, vthan och ferdigt til Frågestyckerne swara. (Lärarenas flijt/ som tänckia på Apostelens Ord / Hebr. 13. 17. är thetta at tilskrifwa) huru lätteligen kunde och thetta i alla Församblingar skee/ om the antogo booklärde Klockare/ hwilken aff hwar By i Församblingen skulle taga til sigh en snäll Poike at låra honom låsa i Book (hwilken heele byyn borde skaffa vppehålle på några Månader / der Föräldrarne icke förmåtte den vppehålla) och denne Pilt skulle sedan the andre barnen i samma Byy låra låsa i Book. Men som i alla Församblingar sådane Booklärde Klockare aff hwariehanda prætext icke äro tilsatte (thet doch wår allernädigeste Öfwerheetz wilja är) så kunde wäl i medlertijdh/ at sådane Klockare förskaffas/ någon finnas ifrån Academien eller ock Scholarne/ som på en kort tijdh thetta på sigh togo / om ther effter söktes. Ja om ingen annan funnes/ måtte wäl the vnge Presterne/ för Gudz Nampns Åhro skul/ thetta på sigh taga / som allaredo i några Församblingar Proff är giordt. Om Wedergäldningen för them som först låra widh Kyrckian/ och sedan

hwadh the skole hafwa för sin Mödo/ när the lära andra i byjarne/ kunna R. R. Dnn. Pastores dispensera, effter som Föräldranas Lägenheet kan wara.

VII. Och at tijden icke onyttigt förspilles/ och Barnen medh större Lust må lära/ måste thet gambla maneret at låsa för Barn affskafas/ (ther några Bookstäfwer låsas före/ och Lärjungen läser them effter/ sedan befalles han sättia sigh och läsa öfwer/ som thet kallas; käre hwadh skal han låsa öfwer/ som näpligen minnes en Bookstaff aff thet i hastigheet honom föreläses?) Men några bookstäfwer 4, 5, eller 6, läses honom före. Ex. gr. A. b. c. d. e. f. och the samma än fleere gångor: än tilbaka f. e. d. c. b. a. Item a. c. e. f. d. b. a. &c. Til thes Lärjungen them wäl känner/ och så må han låsa them några gångor för sigh sielff/ til thes han blifwer rätt wiß på sigh/ sammaledes the följande Bookstäfwer. När han heele A b c kan/ öfwes han på några Bladh i A b c Booken at nämpna Bookstäfwerne/ för än han begynner läggia tilhoopa Stafwelserne: och när han pröfwes wara ferdigh på Bookstäfwerne/ så måste sammaledes hållas medh stafwande/ nembligen at han wäl vnderwijses/ til thes han förnimmes sielff kunna stafwa eller läggia tilhoopa/ then Raden eller Periodum som honom föresättes/ tå han åter läser lijtet för sigh sielff ꝛc.

VIII. Och som thetta Sättet är mödosampt för Informatore, (doch nödigt och nyttigt) så kan han ther han flere Discipular hafwer/ sättia hoos them som först begynna/ någon aff the andre som bättre äro för sigh komne/ hwilken på ofwanbemelte Sätt the först begynnande vnderwijsar. På samma Sätt handlas med them tå the kunna wäl läggia tilhoopa (eller stafwa) och skole begynna läsa innan til/ som man säger. När the skola läsa något vthan til/ måste the thet samma offta låsa innan til/ så wäl assidente manuductore, som för sigh sielfwa/ at the aff thet idkesamma Läsande i sielfwa Booken måge lära thet vthan til. Om nu thetta Sättet trooligen hålles/ warder en Discipel snart/ ja emoot Förmodan lärandes läsa i Book.

IX. På thetta sättet hoppas man/ at barnen skola wäl komma til at lära sina Christendoms stycken/ antingen the lära låsa i Book/ eller eljest hålles flijtigt at lära aff andre: Samma Hopp hafwer man ock om the vnga Poikar/ Dränger och Pijgor som lyda Förmaningar; Men swårare är medh them som i barndomen äro försummade: hafwa begynt gåå i Sielfswäld/ achta inga Förmaningar/ sköta icke heller stoort ther om/ at the i Skrifft-håll och Visitationer blifwa vthskämde och hotade/ ꝛc. Ehuru theße geenstörtige sigh anställa/ måste the lijtwäl intet lemnas i sin Lättia och Mootwilligheet/ vthan på thetta sättet handteras: (1) Kunna the noga förhöras hwadh the hafwa wäl och distinctè lärdt/ (ty aff

läsande

läsande kan man straxt märkia om the förstå thet the läsa) och thet allenast noteres i Skrifftbooken/ medh ett fult signo (x.) thet the läsa medh staplande/ noteres medh ett halfft signo (/). (2) sättes them före på en Månad eller twå/ at lära thet the confusè läste / at rätt och tydeligen lära/ såsom och några stycken til/ (3) När then försatte tijden kommer / skola the wara tilstädes widh Kyrckian/ före än någon Tienst begynnes / at göra ett Prooff aff sin Lydno och Flijt. (4) Sättes them åter före några stycken til at lära på en wiß tijdh/ (Föräldrar och the som äro i Föräldrars ställe/ förmanas och at hålla thesse försummelige til Lydno; hwilket om the försumma/ skole the hårdt tiltalas.) (5) När the nu aff åthskillige Läxor och Förhör/ hafwa lärdt sina Christendoms Hufwudstycken/ Skrifftbönerne/ Affton- och Morgonböner medh Bordlåsningar/ och budit til at något lära aff B. Lutheri Förklaring / och förstå thet the läsa/ må the admitteras til H. H. Nattward. Och (6) ther widh måste the intet stadna/ vthan åter sammaledes styckewijs lära B. Lutheri Förklaring och omsijder Frågestyckerne.

X. Skulle och några så geenstörtiga finnas/ at the Prästernas och Föräldrarnas (Huusbondes och Maatmoders) Förmaningar aldeles förachtade/ vndanstickandes sigh både i Skrifftthåll och privat Förhöör/ thesse skole aff Föräldrarna (Huusbonde eller Maatmoder) framskaffas för Kyrckiorådet/ och ther alfwarligen förmanas och hotas medh Stocken/ och försökia om the kunna få Löffte för sigh om sin förbättring/ Men beswijka the och sina Löfftes Mån/ achta icke heller Föräldrar (Huusbonden) som them wilja framhafwa på nytt; Tå talas medh Länsman och Rättare / at the en sådan Mootwilligan framskaffa för Kyrckiorådet/ och försökes än om förmaningar och Hotelser något kunna hoos honom vthrätta. Men är alt Arbete förgäfwes/ skrifwes ther om til Doom Capitl. Thetta är wäl mödosampt och beswärligit för Lärare/ men them böör likwäl truga och förmana/ rc. och see til huru the kunna omwända sina Åhörare ifrån theras wägars willo/ och frelsa theras Siålar ifrån Döden.

XI. The som til någon Ålder komne äro/ at the intet meera kunna tillära/ hållas ther til at the wäl förstå hwadh the hafwa lärdt/ och hwadh the höra andra läsa/ såsom och öfwas the effter möjeligheten vthi sielfwa Frågestycken: The förmanas ock/ at hålla the vnga i sina Huus/ at läsa Affton och Morgon/ item til och ifrån Bordz: Ty när the vnge och små intet kunna läsa (förbemelte Böner / i synnerheet) seer man wäl at thet är the gamblas skull/ som them ther til intet hålla/ och fördenskull skola the hårdt tiltalas/ när the vnge hafwa sigh försummat vthi sine Christendoms stycken.

XII. Om Skrifftthåll är och in Appendice förmält/ at thet är gan-

ska nödigt och nyttigt/ ty ther Åhörare (så wäl Barn som läsa kunna/ som alla gambla) icke kunna komma til Kyrckian / och låta förhöra sigh thet som önskeligit wore/ och kunde i Kyrckian medh större Andacht förrättas/ så måste Prästerna taga then Mödan sigh uppå/ och reesa kring i Församblingen/ kallandes tilhoopa 20 eller 30 Familier ungefähr/ ther alla i Familien måste komma tilstädes. The som äro hemma och wachta Huuset/ medan the andra läsa/ måste sedan komma / när the förrige hafwa läsit och gått heem til at släppa them åstadh igen och låta sigh examineras: Och när the hwar för sigh således äro förhörde/ tå ställes för them alla tilhoopa sådana Frågor eller Spörsmåål/ ther medh förnimmas kan/ om the och förstå hwadh the läsa; och sidst fråges noga effter huru the lefwa i sine Huushåld; om the läsa Affton och Morgon (och thet knäfallandes/ och icke i sina Sånger liggiandes / thet en ond wana är.) Item om the läsa när the få sigh Maat? och hwadh feel som tå finnes hoos en eller annan/ medh Tråtor/ Olydno/ etc. etc. thet corrigeres, eller effter beskaffenheten remitteres til Kyrckiorådet / eller til Werdzligh Rätt/ eller ock til Doom Capitl. skulle något undandöljas / som borde tå angifwas/ så straffas så wäl Döljaren som then brotzlige.

XIII. Widh Skrifftthållen måste alt Mißbruuk förtagas/ nemligen at inga flere reesa omkring än the som skola examinera, och at ingen bekostnad ther medh görs; at Mißgynnare/ som intet betänckia/ hwadh Nytta thetta förhöret medh sigh hafwer / icke må hafwa Orsaak något at tadla.

XIV. Och som i Skrifftthåll alla äro skyldige at komma tilstädes/ ty för then Orsaken skul reesa Lärarne omkring / altså måste the som lagligit förfall hafwa/ låta sigh excusera, och komma tilstädes på ett annat Skriffteställe/ eller ther thet icke skee kan/ at the tå endteligen komma til förhör widh Kyrckian/ när alla Skrifftthåll äro förbij / och Lärarne på en Dagh stämma them som hafwa warit borto/ examinerandes them först i sin Christendom/ och sedan frågandes them Orsaken/ hwarföre the hafwa sigh icke inställt i Skrifftthållet; förnimmes thet wara skedt aff Mootwilligheet / dömes the/ först til något lindrigt Straff/ sedan til något hårdare så frampt icke Intercession om theras förbättring kommer emellan. The som på thenna stämde dagen icke heller komma tilstädes / och thet förnimmes skee aff Mootwilligheet/ them måste Föräldrarna (Huusbonden) framskaffa til förhör och Plicht/ eller plichta tillijka medh them. Men ingen (antingen han aff Tresko eller Lagligh Orsaak hafwer warit borto ifrå Skrifftthållet) skal drista sigh at komma fram til Absolution och H. Nattward / förr än han hafwer tedt sigh för Predikoembetet/ och giordt sin Christendoms bekännelse / finnes hoos honom (som hafwer warit borto) någon försummelse i läsandet/

sandet/ handlas medh then/ effter som förr är Statuerat om the tröga och försummelige.

XV. När the komma fram til förhör/ måste the widh läsandet fogeligen handteras/ och vnderråttas om the något stapla/ och ther Förmaning och Tiltaal fodras/ effter förhöret tilläggias. The hållas ock til Gudelige Åthäfwor widh läsandet: at the böja sina Knåå/ när någon Person i then H. Treefaldigheet nämpnes: affdraga sina Handskar och foga händren tienligen tilhopa. Manfolcken komma fram medh tienligit och borstadt Håår (läggiandes Käpp och Piska ifrån sigh) Hustror och Pijgor medh sin tienlige Drächt/ rc. rc. ty the träda tå fram och tala icke medh någon Menniskia om Werldzlige saker/ vthan göra sin Troos Bekännelse för Gudh/ som i synnerheet är tilstädes vthi sådane Gudelige förrättningar.

V.

Om Döpelse Acten/ och Kyrckiogångz Qwinnor.

I. Then helga Döpelsens Act förrättas aldeles effter Handbooken/ och thet vthi Kyrckian (der icke Nödfall är) och hålst i Choren/ der tijden icke tillåter/ kan Præfation gåås förbij/ och i synnerheet den förmaningen som införes effter och aff Evangel. Marc. 10.

II. Til Witnen öfwer Barnsens Doop/ admitteras inga som äro aff en annan Religion, ty the måste stipulera för Barnet och des Vptuchtelse: icke heller the som äro satte ifrån H. Nattward/ eller stadde i någon vppenbar Last (ther på ingen afwarsam Bättring följt hafwer) ey heller vngt Folck/ så at ingen tillåtes vnder 15 Åhr/ idq; prævio examine: ja the som icke hafwa lärdt sina Christendoms stycken/ ehuru gamble the må wara/ skola icke heller stå Fadder. Hwarföre böör Siålesörjaren förvth weta hwilka som biudas til Fadder/ (hålst i the Församblingar ther en ond Wana inkommen är wid Faddrars biudande) at the icke medh Neesa afwijsas ifrå den H. Döpelses Act. Thet måste ock förhindras/ om förmånga Faddrar biudas. Med Nöddop handlas ock aldeles som vthi Handbooken är författat/ men vthan Nödfall giöra åthskildnat emellan Döpelsen och Christningen är aldeles orijmligit/ och måste inthet tålas.

III. Echta Qwinnor och Barnefödersker skola widh något Tilfälle i Predikningarne vnderwijsas/ at the effter Barnsbördan hålla sigh ifrån Gudz Huus på några Wekor/ och bliswa sedan intagne/ icke at Barnsbördan i sigh sielff är oheligh och Gudi Mißhageligh; vthan thetta skeer för theras egen Hälja och Wälferd/ sampt Christeligh Tucht/ och grundar sigh så

wä

wäl theras hemãbliswande som theras Kyrckiogång på the Christnas Frühheet och måste medh åchta och tuchtige Qwinnors Kyrckiogång hållas effter Handbooken; Sammaledes ock medh them som hafwa födt dödt Barn/ och Fostret eliest är fulgångit/ then tröstes och intages på wanligit Sätt: Men the hwilkom Fostret i otijdh förgåås (som man talar) tröstas ock så/ och när the komma til sin Hälsa igen/ gå the i Gudz Huus vthan någon Intagning/ tacka Gudh för sin hälsos restitution, och bidia Gudh nådeligen afwända fleere sådane Händelser.

IV. The som för Wijgningen äro belägrade aff sine Mån/tagas wäl i Kyrckian såsom andre ährlige Qwinnor/doch icke på samma rum och Ställe/ som the andre tuchtige Qwinnor/ vthan länger tilbaka/ at Tuchten må hafwa sin Heder och otuchten någon Reesa. Men the som äro hafwande aff sine Fästmän (och är bewijsligit at the äro troloswade) och Fästemännerne äro antingen döde eller bortreste/ intagas wäl såsom deße i förtijdh belägrade Hustrur/ doch effter Predikan eller sluten Gudztienst.

VI.

Om Skrifft och Aflösning och HERrans Nattward.

I. The som wilja gå fram til Absolution, måste i tijdh wara tilstädes/ som sagdt är/ och Christeligen sigh ther til förvth bereda/ och icke obetänckt löpa åstadh/ när the see andre framträda/ the måste ock wara Prästen som skrifftar kunnoge/ icke allenast til Ansichte/ vthan ock til sin Christendom: Hwilket ehurn swårt thet är/ i synnerheet effter Legofolcket så offta fyttiar ifrån then ena Församblingen til then andra/ så måste thet doch skee/ at thet H. Sacramentet icke meddeles en owärdigan.

II. Och för thenna orsaken skul/skal ingen reesa ifrån någon Försambling/ vtan han hafwer Kyrckioheerdens eller i hans frånwaro/Cappellanens Attest medh sigh om sin Christendom och förde Lefwerne. Och när ett sådant Attest fordras aff Siälasörjaren/ skal Huusbonden och wara ther hoos/ och effter sitt Samwete wetna om samma Persons förhållande; hwad framsteegh han giordt hafwer i sin Christendom/ kan sees aff Skrifftbooken/ måste alt så en Siälesörjare gifwa ett sanfärdigt Witnesbörd/ (at icke han tillijka medh den/ som Attestet tager/ bedrager honom som en sådan Person emoot tager) och denne Witnesskrifft måste them meddelas vthan någon betalning/ effter the äro mästedels fattige Tienstehion; Men ther endteligen Betalning therföre fordras/ måste för ett sådant Attest intet tagas öfwer 4 Öre Sölf mynt.

III. När nu ett sådant Tienstehion kommer til en annan Försambling/

skal

skal Huusbonden/ (widh wilkorligit Straff/ om han thet försummar) taga then Personen medh sigh til Kyrckioheerden/ och framwijsa samma beskedh/ effter hwilket såsom ock ett kort förhör/ then samma inskrifwes i Skrifftbooken/ och ther Kyrckioheerden intet tiltroor sigh at känna then Personen igen/ när han (hon) kommer til Absolution, är intet orådeligit at gifwa honom (henne) en Schedel/ther vthi både Huusbondens och then samme Personens Nampn annoteras, at then hafwer framteedt ett godt Bewijs. Är och en sådan Person illa informerad i sin Christendoom/ noteras ock thet/ och Huusbonden förmanes at låta honom (henne) lära sine Christendoms stycken och för: intet taga honom (henne) medh sigh til Absolution och Herrans Nattward/ för än han (hon) blifwer wäl vnderwijst.

IV. Nu kunna okände och andre flychtige Personer biuda til at smyga sigh fram til Afflößning/ helst i the folckrijke Församblingar? Men så måste Klockaren och någon annan/ som wäl känner them som länge i Församblingen hafwa wistas/ stå vthan för Sacerstie dören/ när Folcket ingåår/ och när the see någon okiänd/fråga honom hwadan han är? och hwadh Beskedh han hafwer medh sigh? och enår the finna någon vthan Beskedh/ eller någon som hafwer förachtadt Skrifthåll/ eller eljest är försummeligh at lära sina Christendoms Stycken/ then skola the intet inläta til Skrifft och Afflößning.

V. På hwadh Tijdh och ålders Åhr the vnge Barn skola tillåtas at komma til Absolution och Herrans Nattward/ kan inthet wist sättias/ vtan Skrifftfadren rätte sigh effter theras Framsteeg i sin Christendom/ icke allenast huru the kunna läsa/vthan ock huru the förstå thet the läsa/ och borde thetta skee widh thet Tolffte Åhret åth minstonne; Men såsom Föräldrarne måstedeles äro här vthinnan försummelige/ och sätja altijdh Barnen wara yngre än the äro/ therföre måste ther effter sees i Christningslengden/ och Föräldrarna förmanas och rättas.

VI. När tå Föräldrarna wilja framhafwa sina Barn första gången til Skrifft och Herrans Nattward/ måste the tillijka medh them komma fram til Skrifftfadren/ helst dagen förvth/ och låta them ther examineras och vnderwijsas/ ty sielfwe Skrifftningen måste intet förhindras genom sådanas förhör/ icke heller medh theras förhör/ som äro befalte något mehra at tillåra/ för än the kunna admitteras til H. Nattward; ty the måste ock förvth komma fram för Prästerstapet/at ock theras förkoffring må annoteras i Skrifftboke.

VII. Församblingen vnderwijses wäl ther om/ at ingen teer sigh fram til Absolution, som icke ther til Christeligen är beredd/ som sagdt är/ och i synnerheet wäl förlijkt medh sin Nästa/ förnimmes något annat/ straffes en

sådan i Kyrckiorådet/ förmanes til Bättring och drifwes på Förlykning med Trätobrodren: Detta förståås enkannerligen om Injurier. Men ther någon hafwer en Twist om Arff/ Jordeägor eller annat slykt/(hwilket Gudh och Rätten heemskiutes/) och kan all Grull och Illwilja slå vthur sitt Sinne/ ther til han alfwarligen förmanas måste/ kan han wäl admitteras til H. Nattward.

VIII. Elliest ther Predikanterne förniña någon Oenigheet yppas i Försäblingen/biuda the til sådant sielfwe/genom andra/och Kyrckiorådet at dämpa/ för än Illwilian meer och meer tiltager; och som them icke alt kan så noga wara kunnigt/ hwadh i Försambl. skeer/ böör them som Gudh älska och then ädla Fryden/ gifwa sådant tilkänna/ at icke en haatfull Menniskia/ aff Oförstånd teer sigh fram til Afflösning / ty om thet skeer/ och wederparten tyger ther til/ eller och när then andre framträder til Skrifft eller H. Nattward/ först en sådan Twist yppenbarar/ sin Trätobroder at förhindra och förtreeta/ tå skola the båda straffas i Kyrckiorådet/ eller som Saaken kan wara til/ angifwas widh Werldzligh Rätt/ eller i Doom Capitl.

IX. Hwadh som Comm. IV. §. 15. är sagt om Gudeliga Åthåfwor/ måste här för all ting tagas i Acht/ så wäl när the framträda til Skrifft och ther ifrån/ som til H. Bord och ther ifrån. At the falla på sine Knää när the hafwa fådt Absolution, tackandes Gudh för then Nådh them wederfahren är/ och at the blifwa stadigt i Kyrckian höra med Hiertans Andacht Predykan/ bidia troligen Gudh/ både när allmennelige Böner läsas / och när the framstyga til H. Bord/ och träda ther ifrå/ och föra sedan ett Christeligit Lefwerne/ finnes härythinnan något feel/ måste then brotzliga tilbörligen corrigeras.

X. Effter Wynsäden måst i alla Församblingar är förringa/ i synnerheet emedan Wynet säljes fast dyrare än tilförende / altså gifwes ther til aff Försambl. antingen i ett Bäcken när the gåå til Skrifft/eller elliest något wist om Åhret aff hwart Huushåld/ eller aff hwar Person som går til H. Nattward; Inhysesfolck som någon Lägenheet hafwa/ gifwa gemeenligen til Wynhåld ett rst. Sölfwer Mynt åhrligen / för hwar Person som går til H. Nattward/ medh the Vthfattige handles miskundsampt.

VII.

Om Troloffning och Brudwigning.

Så som Doom Capitlet hafwer aff Trätor och annan Lättsinnigheet/ som förelöper/ wid Troloffningar stoor Mödo och Förtreet/ så måste Presterskapet wäl vnderwysa sina Åhörare så i thetta som alt annat:

I. At the för all ting bidia Gudh/ betänckia sigh wäl rådfråga sina Föräldrar/(eller them som i Föräldrars ställe äro) ja ock sina Lärare/ och andra go-

da

da Gynnare/ för än the sluta ett så högt Wärck: Såsom ock granneliga fråga effter den Personens Sinne/ Wilkor och Tilstånd/ förr än the binda sigh emellan ett Band/ som sedan intet kan vplösas.

II. När the komma til Kyrckioheerden och begåra at thet skal lysas til Troloffning/ (som den Ceremonien intet kan bortläggias) måste contrahenterne först förhöras i sin Christendom/ så framt thet förr icke är kunnigt/ och admitteras inga til någen Troloffning/ som icke kunna/ förutan the andre läßningar/ ocksa en godh Deel aff Lutheri Förklaring öfwer Catechismũ. Måste ock bägges Föräldrar (eller Förmyndare) wara tilstädes/ och låta förnimma/ at thet är alles theras goda Samtyckio/ såsom ock bewisa/ at the icke äro i någon Skyldskap eller swägerskap/ som Echtenskapet förhindra kan/ eller med någon annan Echtenskaps lofwen förbundne: När alt thetta är richtigt/ så kan lyßningen skee/ men ingalunda tå strax/ vtan 14 dagar ther effter Troloffningen förrättas i Kyrckian aff ordinario Ecclesiæ Ministro, i begge Contrahenternes/ theras Föräldrars (eller Förmyndares) ther the kunna wara tilstädes/ och några goda Måns närwaro.

III. För än lyßningen eller Troloffningen skeer/ måste Pastor wara förwissat om Bröllopsdagen/ hwilken om möjeligit är/ måste hållas 6 eller högst 8 Wekor ther effter/ Widh Troloffningen förmanas ock Contrahenterne til böner och Åkallan til Gudh vthi ett så högt Wärck/ och at the hålla sigh tuchtigt och ährligen. Förbiudes them ock Hederstiggiandet; Men wil någon aff Slächten och andra goda Wänner them til Bröllopet något förähra/ må the thet skicka til theras Heemwist. Kommer i desse 6 eller 8 Wekor Contrahenterne emellan någon Wederwilja/ förmanas the til reconciliation, och biudes til/ at förtaga orsakerne til en sådan Oenigheet; Item frågas effter och straffas onda Rådgifware och Echtenskaps förstörare/ som plåga sig insmyga. Men kommer denne Wederwiljan aff Bröllops Förhaalningen öfwer 8 wekor/ hafwa tå Dnn. Pastores at wänta Tiltaal/ som icke hafwa driswit på Copulationen/ eller bewisa sigh wara vthan skuld.

IV. Skulle några vnga framkomma/ och antingen sielfwe eller effter Föräldrarnas Ingifwande begåra Trolofwas; så måste granneligen effter Åldren frågas/ och ingalunda trolofwas någon Mans Person som icke hafwer fylt (til thet ringaste) sine 18 Åhr/ och Qwinnes Person 14 Åhr: Thet måste icke heller tillåtas/ at Föräldrarna/ som hafwa en vng Son eller Dotter/ som på några Åhr icke kan begifwa sigh i Echtenskap/ tage til sigh en Dräng eller Piga til at tiena/ lofwandes them sitt Barn/ när thet blifwer så til Åhren: thetta måste Presterna inthet gilla/ ty widh Echtenskaps lofwen och Troloff-

ningen/ måste the för all ting granneligen spörja effter Contrahenternes mogna/ frijwillige och fulkomlige Ja och Samtyckio.

V. När Enckling ar och Enckior wilja träda til ett annat Giffte/ skal thet inthet skee för hastigt effter then förre Makens Dödh/ vthan til thet minsta ett Åhrs tijdh ther effter; Skulle någon hafwa små Barn/ och eliest ett swårt Huushåld/ och Församblingen tager ther aff ingen förargelse / vthan beder för then samme; må ther om skrifwas til Doom Capitl. eller til Dn. Præpositum, om Försambl. är widt ifrån Consist. afflegen. Ingen Enckling eller Enckia tillåtes annat Giftermåål / för än Arfwingarne äro affwittrade / then Prestman som för Afwitringen någon copulerar, (så frampt Werdzligh Rätt thet icke tillåter) hafwer at fruchta för thet Straff/ som ther på följer. Skulle och emellan Contrahenterne wara stoor Olijkheet i Åldren/ måste Echtenskapet icke lätteligen tillåtas.

VI. Kommer någon och föregifwer/ sijn Maaka wara bortrymbd/ begärandes träda i annat Giffte/ måste ther om granneligen ransakas; Om? Enär? Hwart? Och aff hwadh Orsaak then är bortrymd? om then hemmawarande hafwer låtit sökia effter sijn förrymbda Maaka? Huruledes the leffde tilsammans/ så länge the woro tilhoopa? Om thet är kunnigt hurudant Lefwerne then förrymbde sedan fördt hafwer; Och huru then hemmawarande hafwer sigh förhållit? rc. Effter thesse och andre Omstendigheter måste noga ransakas i Kyrckiorådet/ (och ther så synes/ widh Hårads Tinget) och Ransaakningen förskickas til Doom Capitlet; På samma Sätt examineras och när thet föregifwes någon Soldat wara slagen i Krijgh/ eller wara fången/ eller och förrymbd: Och Hustrun wil träda i annat Giftermåål; Tå ock så ransakas/ om then Såldat/ som säges wara borta / hafwer then Tijdh han war widh Regementet/ skrifwit sijn Hustru til/ eller låtit sigh något wårda om henne? The som här om witna/ måste wara trowerdige / och stå för alt Effertaal/ hwilket alt granneligen noteras, och öfwersändes til Doom Capitl.

VII. Heemligh Echtenskaps Lofwen/ som är sluten emellan Contrahenterne, rätta Giftomän owitterligen / kan intet fullbordas/ ther wederbörande icke wilja ther til samtyckia. Ar Sängelagh ther til kommit/ och Föräldrarna wilja än tå intet consentera, skiutes Saaken til Consistorium. Och som the otuchtige Qwinnes Personer / som låta lägra sigh / föregifwandes thet wara skedt vnder Echtenskaps Lofwen / myckit bemöda Doom Capitl. Altså måste Lärarne här emoot/ så wäl som alle andre Laster som gåå i swang/ medh alt alfwar predijka/ låtandes see huru stoora Straff ther på altijdh följt hafwa. Ther Straff som widh en Werdzligh Rätt pålägges/ och Kyrckioplichten/ (hwilken här effter meera måste skerpas) achtas fuller aff the otuchtige

eige Personer ganska ringa / men Gudh heemsöker doch sådanne på sidstonne hårdeligen. Qwinnes Personer förmanas ock/ at the ingalunda troo the lättfärdige Karlar om Echtenskaps Lofwen/ fast än the then medh Eder bekräfta/ ty then som ingen Försyyn hafwer at synda emoot thet 6 Bodet; han achtar icke heller the Synder som bedrüfwas emoot thet 2 Bodet.

VIII. När sådant lättferdigt Partij framkomma/ (som fruchtandes är/ at the allestädes framkomma) tå tager Kyrckioheerden begge Personerna för sigh i Kyrckiorådet/ och ransaker om ther är någon Echtenskaps Lofwen? är ther Lofwen och the wilja then hålla/ dröjes inthet länge med Copulationen, och the böta til Kyrckian för Förargelsen och otilbörligit Sängelagh/ Twå Dal. Sölf-Mynt: äro the förmögne/ gifwe något mehra/ äre the fattige modereras thet i Kyrckiorådet. Är ingen Echtenskaps Lofwen/ och någonthera tergiverserar och wil inthet låta sigh öfwertala/ angifwe Ländzmannen dem wedh Werldzligh Rätt/ och när the ther plichtadt hafwa/ vthstå the sedan en alswarsam Kyrckioplicht, Är ther Echtenskaps Lofwen/ och Föräldrarna allenast stå emoot och intet Contrahenterne, biudes til at öfwertala Föräldrarna; men förebåra Föräldrarna några wichtige Skiäl/ angifwes Saken i DoomCapitlet/ medh alla sina Omständigheter/ i Kyrckiorådet wäl examinerade och vnderskrifne.

IX. Brudewüygningen skal förrättas i Kyrckian/ der icke ovndwüykelige förhinder äro/ och i rättan tijdh/ vthan all widskepeligit och fäfengt Wäsende/ såsom medh otilbörligit rijdande och kiörande/ skiutande och annat onödigt Pråål. Bröllopet fijres medh måttelligheet och beskedeligheet i Herrans Fruchtan. Händer något otilbörligit vthi Bröllopet/ med Küff/ Slagzmåål/ och annat Oskick/ thet examineras i Kyrckiorådet/ och effter thes Groffheet föres til Werldzligh Rätt. Intet Bröllop eller annat Gästebudh skal hållas på någon dagh/ när Sön-Högtijdes-eller Helgedagh immediatè ther på följer/ widh wilkorligit straff.

X. The Qwinnor som förnimmas wara hafwande aff sijne Fästemän/ skole intet klädas i seedwanligh hederligh Skrudh/ och ther til böta 2 Dlr. Sölfwer M. Men the som döljat och gåå med en hederligh Skrudh/ böte 4 Dlr. Sölfwer M. Alt Kyrckian til godo: the Rijke böta något meera / the Fattige något mindre. Och skola Böterna vthläggias/ förr än Qwinnorna få hålla sijn Kyrckiogång.

XI. The som låta sigh copulera aff priverade Prästemän/ skola tillijka medh then priverade straffas/ och Copulation hållas ogill/ och the copulerade Personer förbiudas at boo tilsamman/ och Saaken angifwes i Doom Capitl. The som fly til en annan eller fremmande Orth/ och låta sigh samman

wija/näpses tilbörligen/sampt then som Wägningen förrättade/äro the i skyllskap eller Swägerskap/ tå handlas med them effter Kongl. Placater.

XII. När Oenigheet yppar sigh emellan Echta Personer/ måste straxt aff Dn. Pastore, eller i Kyrckiorådet/ frågas effter or aten ther til/ och den med alfwar förtagas/ och på Förlijkning drijfwas; Gode Grannar kunna ock myckit ther til hielpa/ at samma Förlijkning hålles; Hålles den intet/ hafwas the åter fram för Kyrckiorådet/ och then brotzlige (der orsaken och feelet är hoos enthera/ men ther begge hafwa skuld/ måste och bägge) straffas/ först medh lindrigt Straff/ medh sittiande i Stocken och sedan starckt Wijte; Hielper icke heller thetta/ hafwas the fram för Werldzligh Rätt/ eller wijses til Doom Capitlet/ doch medh en sanferdigh Relation til alla omständigheeter/ och ther the thetta icke lyda/ skrifwes ther om til Doom Capitlet/ at the ock ther vthinnan äre geenstörtige. När aff theße oenige Makar lofwas Bättring/ är ock nyttigt/ at någon aff grannarna gåår i löffte för them/ för hwilken the sedan kunna hafwa någon Försyn och Råddhoga.

VIII.

Om the siukas besökning och begraffning.

I. Underwijsas Församblingarna trooligen; at när Gudh någon heemsöker med Siukdom/ at den hierteligen beder Gud om thet honom nyttigt är: låter bidia för sigh i Gudz Huus; och i rättan tijdh kallar sin Siälesörjare til sigh. Skulle then siuka sådant sigh icke påminna/ (som ock en part Menniskior äro i den galna Inbilningen/ at Döden är them närmare/ om the kalla Skrifftefadren til sigh/) skola the helbregda thet ingalunda försumma/ och thet wid wilkorligit straff/ om thet förgiätes. Och måste thet icke skee om Lögerdagen eller någon Högtijdz Affton/ icke heller Söndagz- eller Högtijdz Morgonen; doch ther bewijßligit är/ at then siuke är hastigt befallen/ och är myckit swag/ tå hafwer nöden ingen lagh. Är wedh någon Kyrckia allenast en Präst/ måste heller Församblingen något töfwa/ effter Gudztiensten/ än then Siuke och swage försummas; Men förnimmes then siuke icke wara så aldeles swag/ töfwes medh hans Besökning til thes all Tienst blifwer ändat i Kyrckian. Skulle och fleere tillijka begära Siälesörjaren i någon Kranckheet til sigh/ besökes först/ icke så then som förmögnare är/ vthan then som i sin Swagheet måst Tröst behöfwer. Skulle någon dös/ när fleere på åthskillige och afflägne Orter äre siuke/ vthan Siälesörjarens Besökning och Tröst/ (hwilket them henda plågar/ som i Wälmachten om Prediko-Embetet illa meena och tala) ware tå Prästen Saaklös. Men försummar han någon siuk/ then han besökia kunde/ hafwer han therföre at swara in Consistorio.

II. The

II. The som äro excommunicerade, (excommunicatione Majore vel Minore) och falla i någon Siukdom/om the begåra Tröst och Afflößning/ och the finnas vthan Skrymtan bootfärdige/ kunna the och then bekomma/ sampt H. H. Nattward. Hwilke alfwarligen förmanas til sine Synders kändslo/och en rätt Ånger och Ruelse för theras begångne Synder/ꝛc. och ther Gudh vnner them lengre lefwa/at the tå tänckia på ett annat och bettre Lefwerne: om och Gud thens Lijffstijd förlänger/hafwes then fram för Kyrckiorådet/ förmanes å nyjo/ och hålles til at gifwa något ad pios usus efter sijn Förmögenheet; Sammaledes handlas och medh them som äre dömde til någon Kyrckioplicht/ och falla i någon hefftigh Siukdom; doch måste Församblingen här om vnderwijsas/ at hon icke förargas/ vthan beder Gudh för sådana/ och tackar Gudh för hans Omwändelse/och ther hoos beder trooligen: Inledh oß icke i Frestelse. Skulle och någon sådan grooff Syndare i sijn Siukdom intet tänckia på någon Bättring/ eller intet begåra Siälesörjaren til sigh/ för honom måste the närwarande affmåla hans fahrliga Tilstånd/ och Siälasörjaren så laga/ at en sådan Syndare igenom andra Gudfruchtige Menniskior disponeras at begåra Tröst aff sijn Lärare/ hwilken Tröst är sötare och tacknemligare när hon begåres/än när hon tilbiudes. Doch ther Siälasörjaren seer ytterste Nöden wara/ måste han see til huru han then arma Siälen frälsa kan.

III. När en grooff Syndare på sitt yttersta gör en sann Boot och Bättring/ åthniuter han en Christeligh Begraffning/ och Församblingen wedh thet Tilfälle warnas och affrådas/ at vpskiuta sijn bättring til sitt yttersta/ men allom Förhärdadom och Kättarom förneekas en Christeligh Begraffning. The som äro Melancholiske/ och i samma Melancholi vndertijden vthbrista til något swårt Taal/ lijka som aff Förtwijflan/ måste wäl achtas/ vnderwijsas och tröstas/ och ther the vthi ett sådant Tilstånd genom Döden hådan kallas/ tå författas aff Dn. Pastore en noga Relation om theras Lefwerne och Endaychet/ och i synnerheet om theras sidsta Ord och Åthåfwor/ och förskickes til Consistorium. Om sielff Spillingar förfrågas först hoos Werldzlige Domare. Men annat är medh them/ som på sijne rätte Wägar och i sijn Kallelse/aff en olyckeligh Händelse omkomma.

IV. The späde Barnen som aff Mödrar eller Ammor blifwa til döds förqwaffde eller aff oachtsamheet på hwarichanda sätt omkomna/ få ock en hederligh Begraffning. The som födas döde hijt til Werldenne/och äro fulgångne/ (som thet kallas) the må sättias nedh på en sijda i någon vpkastat Graaff förr än thet Lijket/ för hwilket Grafwen är vpkastat/ nedsättes. The ofulkomlige Foster/ eller Mißfödzel/ kunna hemligen aff en Gudfruchtigh Menniskia in om Kyrckiogårdzbalken eller Muren nedgrafwas.

V. Vthi

V. Vthi Begraffningar skal hållas Måttelighetten/ at thet icke prålas öfwer ståndet/ eller the döde Kroppar snöpligen aff Kargheet handteras. För intet lijk måske ringias/ eller någon Graaff vpkastas förr än Pastor weet ther aff/ och Kyrckiowärderna äro försäkrade om betalningē för Graffstället. Ringningē måste ock så wara måttelig / och för lijka Betalning til kyrckian/ ringes lijka för the fattige som för the rijka/ eljest skal klockaren intet tillåta någon ringia (så wäl til lijk processs, som til Gudztiensten) den han intet kenner/ och weet honom wara waan til at ringia/ at icke någon skada komer på klockorna/ ther öfwer Dnn. Pastor med Kyrckiorådet i synnerheet skal hafwa vpseende.

VI. Ther wåte Kyrckiogårdar äro/ grafwes Dijken om kring/ eller in om Muren eller Balcken (så framt både Kyrckian och Kyrckiogårdz Murarna thet tola/) eljest grafwes Brunnar in-eller vthom kyrckiogårdzbalken: är i Kyrckian eller på kyrckiogården förlijten Mull/ at lijken icke kunna nedsättias/ $2\frac{1}{2}$ aln til thet minsta/ är Församblingen plichtig at föra Mull ellet Sand ther på/ at grafwarna blifwa diupa/ för ond stanck skul. Ther trånge kyrckior äro/ wärderas Graffställen högre/ än i the stoora kyrckior (ther Församblingarna eljest äro lijka Folckrijke;) Ther som kyrckiogårdarna äro små och trånga/ måste the vthwidgas/ at icke någon lijkkista vpkastas/ och bortwräkes/ vtan at hon må tillijka med lijket rotna i Jorden/ och skal så wäl på kyrckiogården som i kyrckian wara en wiß Deelning/ och ingen hafwa macht at vpkasta någon Graaff effter sin egen godtyckio/ vtan thet måste honom wijsas aff Kyrckiowärderna eller Klockaren.

IX.

Om Kyrckior och Prästegårdz Bygnad/ item om Kyrckioräkning.

I. Emedan wåra kyrckior äro aff Förfäderna medh en stoor Omkostnade bygde/ wore thet en ganska stoor Neesa/ ja Gudi en mißhageligh ting/ om the aff efterkommanderna icke skulle hållas wäl wid macht/ hwilket wäl kan skee vthan stoor Bekostnadt/ när allenast the Feel som sigh yppa straxt förekomas och botas/ förr än skadan blifwer alt för stoor.

II. Kyrckiogårdz Murar eller Balkar/ vnderhållas intet allestädes wäl/ hwarföre/ emedan hwar Familia i Församblingen hafwer sitt wissa stycke/ så måste ock theras Nampn och Bomärcken på hans stycke ristas/ som sigh thet tilägnat hafwer/ för Ödeshemman byggie the som bruka Ödesjorden. Skole altså the försumelige först förmanas i Kyrckiorådet/ achtas thet intet/ tiltalas the hårdare/ kunna och the wid then sofl. Håradz rätten angifwas/ och ther intet annat hielper/ tå förhindras the lijk/ som ifrån then Familien komma/

at

m inbåras på Kyrckiogården/ til thes the byggia/ eller skaffa godt Löffte för sigh at the byggia skola.

III. En Sochneslufwa på Kyrckiowallen/ (som allaredo imånga Församblingar begynt är/) är i alla Församblingar nödig / ther vthi Sochnestämmor kunna hållas/ och slutas om Kyrckiones och Sochnens nödige saker/ der om så beqwemligen icke talas kan i kyrckian eller på kyrckiowallen; denne slufwa böör om Winteren hållas warm på Kyrckiodagarna aff Klockaren/ (som der widh eller ther vthi boo skulle/) för gamalt Folck/ små Barn och Christningebarn/ ꝛc.

IV. Prästegårdar/ seer man så byggias och hållas widh Macht/ som Församblingarna hafwa Lust och Behagh til Gudz Ord/ och des Tienare. Nödige Huus måste en Kyrckioheerde hafwa för sigh och sin Familia, der behöfwes ock en Stufwa eller twå för the fremmande / såsom för Visitatoribus, hwilka för Församblingaruas Wälferd måste reesa omkring / eller förskaffas för them Herberge hoos någon annan i Församblingen.

V. Kyrckian/ och Prästegården måste så wäl byggias och vnderhållas aff thẽ som boo wid Cappellen/ (effter theras Förplichtelse/ för än the finge tilstånd at byggia Capell/) som them/ som boo wid Moderkyrckian. Och ther ingen Förmaning/ (i Kyrckiorådet och vthi Visitationer) gäller hoos the försummelige/ ehwar the boo widh Moderkyrckian eller Cappellet / tå sökes Rådh och assistentz hoos Werldzligh Rätt/ och hoos Her Landzhöffdingen. När Cappell-boarne hafwa bygt något kostbart Cappell / hafwa och kan hända / någon Cappelans Hemmans Byggning hemma hoos sigh; Pläga the som boo widh Moderkyrckian aff en godh wilja them något efterlåta/ at the mästedeels Arbeta och byggia twå emoot en.

VI. Sexmännerna (hwilka skole wara alfrarsamma och beskedeliga Män) skole i synnerheet see vppå Kyrckiones och Prästegårdzens tarfwer/ och ther the see någon brist/ icke allenast gifwa tilkänna/ vthan ock drüfwa på/ at thet straxt blifwer reparerat och botat. Och som desse hafwa nogh beswär/ effter the altijdh måste wara tilstädes i Kyrckiorådet/ och hafwa therföre ingen Lön/ (förutan den Heder them böör/ at the äro lijka såsom Sochnens Förmän; och åthniuta för sine Personer frijt Lägerställe i Kyrckian/ när Gudh them genom Döden hådan kallar) så måste the ock dimitteras när the trottna/ och andre beskedeliga Män aff Kyrckiorådet wäljas och sättias i ställe igen.

VII. Kyrckiowärden/ (i stoora Församblingar behöfwes wäl Twenne) skal hålla Richtigh Räkning på all Inkompst och Vthgifft / hwart Åhr för sigh: Först vpföres på then ena sijdan hwad aff thet förrige åhret är öfwerblifwit; Sedan hwad på thet närwarande Åhret är inkommit/ och specificeras hwars och

ens Rampn som thet vthgifwit hafwer/ medh sielfwe Dato, och hwarföre thet vthgifwit är/(antingen effter Lyk eller aff en godh Wilja/eller för böter ꝛc.) Item huru dyrt Wynsäden är såld/ ꝛc. På then andre sijdan twärt emoot vpföres Vthgifften/ och sammaledes noteres, enär? och til hwadh nytto thet är vthgifwit? hwilket/ så wäl Inkompst som Vthgifft summeras, at man må see hwadh som öfwerskiuter och vpföras böör på näst följande Åhr/ hwilket begynnes à 1. Januarii, eller à 1. Maii, tå Kyrckiorätningen/ för alt effertaal/ skal i Församblingens närwaro/ aff sielfwa Kyrckio- eller Inventarii-boken vpläsas/ (och frågas om icke så myckit är inkommit och vthgifwit? eller der någon weet något annat? ꝛc. Och när tå alt approberas/ vnderskrifwes straxt samma Räckning i Församblingens Närwaro/ aff Dn. Pastore och några i Församblingens Rampn/ som skrifwa kunna: Detta måste intet Åhr försummas/ der öfwer Visitatores skola hafwa noga vpseende.

VIII. Kyrckiowärden måste intet vthborga/eller gifwa dilation på någon betalning/ vhtan godt löffte eller Pant; så frampt han icke wil sielff betalat. Och skole alla Kyrckiones Penningar läggias i Kyrckiokistan in om try Låås: til små och nödige vthgiffter kan wäl der vthur tagas/ aff them som Nyklarna hafwa; Men skulle någon Summa aff 20/30/40/eller flera Dal. behöfwas och vthtagas/ måste ock alla Säxmennerna ther aff weta; Ja/ i Församblingens eller the Åldstas närwaro/ wara samtyckt och slutit/ när någon stoor Summa aff kyrckiones Inkompst vthgifwas skal.

X.

Om Prästernas Inkomst och Rättigheet.

I. Om Prästernas Inkompster och Rättigheter är Kongl. May:ts allernådigste Ordning och Stadga/ der effter så wäl Lärare som Åhörare hafwa i vnderdånig Hörsamheet/ sigh at efterrätta. Men ther the sigh emellan hafwa ingåt ett godwilligt Contract, som kan för orternas och tijdernas Beskaffenheet wara beqwämligit/ och med Kongl. May:ts Ordning Æquivalent; och hafwer en rumman tijdh warit i Bruuk/ kan thet ock tålas/ til thes någonthera deelen medh skiäl begärer någon Förandring/ hwilket angifwes i Visitationerne/ och sedan sökes Hern Landshöffdingens Assistentz.

II. Lärarne hafwa sigh at hugna/ när största deelen aff Åhörarne låta see sin Benägenheet och Wälwilja emoot them; öfwer the otacksamme/ som intet lyda Kyrckioheerdens Förmaning/(när han sielff eller genom andra the tiltalar) angif-

angifwas först i Kyrckiorådet; achta the icke heller thet/sättes the alla på en lista eller Register/ och angifwas widh then lost. Häradz Rätten: skulle the icke heller thet sköta; hotas the med Hederstienstens förnekande; (der vnder Barn Christning / och the siukas Besökning intet begrüpes/) hielper intet thetta hootande/ fulföljes thet medh wärcket. Med them som äro tröga at betala Klockaren den ringa deel han bekomma böör / handlas nästan på samma sätt.

XI.

Om Kyrckio-Disciplin och Aga.

I. Kyrckio Disciplin i Församblingen är rätt högnödigh: Ty när den ligger neder / faller och all Ehrbarheet / Gudfruchtigheeten lüder Meen / och Oskickeligheten med Förargelse tager öfwerhanden; Och på thet medh Kyrckio-Disciplinen må deß skickeligare tilgå/måste Dn. Pastor hafwa med sigh i rådh och til hielp/ sina Cõministros, Kyrckiowärder och Sexmän/ (hwilka tilhopa kallas Kyrckiorådh) och i the högre och wichtigare saker tillüta the Församblingenes Patroner, ther några äre i Församblingen/och the äldste i Försambl. Och är ordinari Kyrckiorådet plichtigt at wara tilstädes/ effter kyrckioherdens begäran/ förwägrar någon thet at giöra/ hållandes thet för mödosampt; den kan afträda / och en annan wälias/ som träder i stället igen.

II. Vnder Kyrckioplicht hörer alt thet som aff Werldzlig Rätt der vnder dömbdt är. Gudz Hädelse angifwes först i Visitationer eller hoos Præpositum, hwilken thet noga med sina Omständigheter examinerar, och effter deß Beskaffenheet angifwer/ antingen widh en Werldzligh Rätt/ eller i Consistorio, effter som saken är groff til/ och förargelsen ther påfölgd; är thet en Försmädelse formaliter dicta, hörer hon straxt til Forum civile. All gammal Widskepelse / såsom är widskepelige sånger (hälst när Odiur fångas/ rc.) affskaffas genom iffrigt Predikande ther emoot/alfwarsamme Förmaningar/ och civil Rätz assistence, sampt tilbörligh Kyrckioplicht; doch ther the widskepelige äro för myckit hårdnackade/ och achta intet aff deße Medel/ sökes Rådh vthi Consistorio. Signerij och Truldom/ angifwes immediatè widh en Werldzligh Rätt.

III. Eder och Sabbatzbrott tagas före i kyrckiorådet/så wijda Kongl. Stadgã thet tillåter och föreskrifwer; och på thet the Personer/ som här med sigh förse/ måge bättre vpspanas/ synes rådeligast wara/at sättia i hwart Nattbohl/ (Bygdelagh) wissa Vpsynes- eller Tilsynesmän/ som hafwa i sin Rota 16/ eller 20/ Familier vngefähr/ som gifwa acht på Swordom och Sabbatzbrott/ deße kunna hafwa fleere vnder sigh/ som lönligen sådant observera, och den brotzlige an-

gifwa/ antingen för rätta Ypsynesmannen / eller för Kyrckiorådet; der som alt effter Kongl. Stadgan procederas; Skulle någon sättia sigh emoot kyrckiorådetz Doom vthi thet som til straff för begången Brott / pålagd är / tå sökes Werldzligh Doom. Eliest vthi the Församblingar/ der så wäl Son/ Dotter/ Mågh/ Sonehustro/ Dräng/ Piga/ Inhysesjohn/ hafwa sine wiße bänckiar i Kyrckian/ så wäl som Hwsbonde och Maatmoder/ kan i hwar andre eller tridie Bänck/ sättias en Tilsynesman/ som gifwer acht på/ hwilka äro borta/ och låta them straxt annoteras; hwilka på den första Predijkodagh der effter skola wara plichtige at bewijsa sigh hafwa hafft laglig Förhinder/ eller plichte effter Stadgan; Föregifwer någon sigh hafwa warit wid en eller annan kyrckia/ han framtee Attest ther på: när ett sådant Attest widh en fremmande Kyrckia begäres/ måste Predikanten sådant intet förwägra / doch så at thet frågas / hwadh then Personen/ som Attesten begärer/ hafwer den dagen lärdt aff Predijkan/ Sabbatzdagen skal heel och hällen helgas/ och intet med något Arbete ohelgas / som icke är ovndwijkeligit; Alt Krögerij widh kyrckiorna måste afffkaffas/ och alt Säljande på Sabbatzdagen.

IV. Olydno och Mootwilligheet emoot Föräldrar/ Lärare/ och them som i Föräldrars ställe äro/ förhöres först i kyrckiorådet/ och der förseendet icke är för grofft/ straffas then olydige med hårde ord och tilbörlig Räffst/ oc sättes än sedã ett hårdt Wijte före/ om den wijdare sigh förseer; Men är förseendet för stort/ föres thet til en Werldzligh Rätt; Såsom ock ther någon Olydno och Mootsträfwigheet yppas emoot höga Öfwerheten/ och andre Öfwerhetz Personer/ angifwes thet straxt widh en civil Rätt/ Föräldrarna i synnerheet förmanas / at the icke äro för slaate emoot sine Barn; och der Barnen icke wilja vndergå theras skäliga Aga/ eller den vndlöpa/ hälst enär the blifwa wuxne/ måste sådane vthan någon Drögzmåål angifwas/ på thet Olydna måtte i tijdh förekommas/ för: än then blifwer oboteligh. Skulle ock några Föräldrar och the som i Föräldrars ställe äro/ ther med beslåås/ at the tilstädia sina Barn och Vnderhafwande at lefwa i sielfzwäld/ (med Eder/ Gudz Ordz Föracht/ Olydno/ Slagzmåål/ Trätor/ Otucht/ Fräßerij/ Snatterij/ Dubblande/ ꝛc.) the skola tillijka medh dhe bråtzlige skraffas.

V. All Oenigheet och Trätor måste straxt the yppas/ aff Lärarne och i kyrckiorådet bijläggias/ at the icke meer och meer förökas och tiltaga. Spijt och Trätor om wichtige saker/ förwijsas til en Werldzligh Rätt. Trätor i kyrckior / på kyrckiogården och i kyrckiowägen/ slijtas i Kyrckiorådet; Men stötande medh Wrede sampt Slagzmåål (på deße Rum och Ställen) der Blånadt eller Sår på följer/ item olijdelige Öknampn / och Skäldzord/ som förmörka ens Ähra

och

och Heder/ lembnas til en Werldzligh Rätt/ thet Ländzmannen bör angifwa/ och Prästerskapet seer til/at sådana Förargelser blifwa näffste. Barnqwaff och all annor olyckeligh Händelse medh the späde Barnen/ måste wäl examineras aff Prästerne/ Ländzmannen (om han boor i Församblingen) och några aff kyrckiorådet: är Domaren när förhanden/ gifwes ock honom tilkänna. Men i Städerne examinerar Kyrckioheerden / och någon aff Rådstufwan sådana Casus, och måste thet skee med all Beskedeligheet och Försichtigheet/ at the blödige och högtbedröfwade Mödrar icke mißtrösta och falla i Förtwiflan / såsom ock kyrckioplichten/ hwilken företages effter wanligit Maneer/måste för the blödige wara lindrig/ och förmaningarne aff Predikanten dirigeras så wäl til Församblingen som the högtbedröfwade Föräldrarna/ at the alla ju wachta sig för Säkerheet; Befalla sigh och sina Barn/när the gå til Hwilo/vthi Gudz protection. Men skulle någon Moder wara så obetänckt/ at hon föga låter ett sådant Förseende gåå sigh til Hierta; för henne skärpes kyrckioplichten fast hårdare / såsom ock för the oachtsamme och hårdnackade Ammor/ och Konor.

VI. Såsom Otuchten och Lösachtigheeten blifwer nu så gemeen/ at then aff mångom intet hålles för någon Synd: Så måste Lärarne/ så wäl den/ som all annor Synd som går i Swang/ medh Nijt och Alfwar i sine Predijkningar straffa: och skola effter thet sluut som in Consist. Regni giordt är/ när the widh Werldzlig Rätt hafwa plichtat/ (tijt the aff Ländzmañen föras) så wäl Mans- som QwinnsPersoner/ vndergå yppenbahr kyrckioplicht / och ingen tillåtes at lösa sigh ifrån Hoorepallen / så frampt icke några wichtige orsaker thet medgifwa/ och Församblingens Intercession kommer ther til. Måste ock MansPersoner/ som otucht begåt hafwa/ hålla sigh ifrå sina Heeders bäncker i kyrckian/ til thes the sin Plicht vthstådt hafwa / wil någon aff them stå i kyrckio - förstufwan (Wapnhuuset) eller i kyrckiodören/ står thet honom fridt. Effter vthstånden Kyrckioplicht/ måste the icke boo tilhoopa i en By eller Sochn.

VII. Tiufwar måste ock kyrckioplicht vndergå/ som them nu aff Werldzlig Rätt pålägges. Alt Snatterij angifwes widh en Werldzlig Rätt/ och der thet icke vptages widh en Werldzlig Rätt/ lijka som ett ringa Förseende/ måste thet i kyrckiorådet företagas/ och den brotzlige medh hårda ord och Wijte (eller med böter til the fattige) näffsas / på thet sådane Skalkestycken icke mehra tiltaga / och något gröffre wågas. Ochristeligit ocker och den stoora Winst aff Wäxten på vthlånt Spannemåhl/ måste på behörligit Sätt hämmas/ så wäl som alt annat besmyckiat Bedrägerij.

VIII. The som wetandes och wiljandes witna emoot Sanningen; göra ther på en falsk Eedh/ gifwa Ökenamyn/ dichta Rijm och Wijsor på sin Nästa-

listeligen förhindra honom i sin Näringsmedel: läcka och tubba hans Legohion/ Barn/ rc. skola/ som theras Brott är större eller mindre/ angifwas wid Werldzligh Rätt/ at the tilbörligen må plichta/ eller företages thet i kyrckiorådet.

IX. Ingen uppenbar Kyrckioplicht måste någon påläggias förr än saken är ransakat och affdömd widh en Werldzligh Rätt; Men skulle ther med länge förhalas/ 1. Åhr ungefähr/ måste kyrckioheerden fråga orsaken til en sådan Drögsmåhl/ och ther wichtige Stiäl ther til icke finnas/ och Syndaren förnimmes wara bootferdigh och långta effter Salighetenes medel/ tilbiuder sigh wilja sedan undergå den Werldzlige Plichten; måste hans begåran icke uthslåås/ uthan medh Domarens wetskap efterlåtes; men achtar Syndaren intet denne drögsmåål/ och kan hända/ gifwer sielff Orsaak der til/ skal han aff Siälesörjaren tilbörligen tiltalas/ och hans Siälewåda honom förehållas: Achtar han sådant intet/ gifwes Doom Capitl. tilkänna.

X. The som undergå Kyrckioplicht/ måste så wäl förr/ som i medler tijdh the sittia på skam-Pallen/ eller stå i Kyrckio förstufwan/ wäl förhöras i sijn Christendom/ och flijtigt underwijsas ther uthi/ och om sijn bootferdigheet. Förseer sigh någon på nytt med samma/ eller någon annan grooff last/ skärpes Kyrckioplichten så myckit hårdare/ och honom förehålles hans förrige skrymptachtige Bootferdigheet: och thet medh tienligh ijfwer/ så wäl privatim som publicè. Men the som effter uthståndit Straff och Kyrckioplicht/ lefwa Christeligen och wäl/ skola intet förwijtas eller i sin åhrlige handtering och Näringsmedel förhindras.

XI. Then som på något sätt waanhedrar och förachtar kyrckiorådet/ then ställes aff them til Förhöör/ och näffses effter sijn Brått/ men är han obstinát, och framhårdar medh förachtande/ eller achtar intet theras stemning/ sökes Assistens hoos Lendsmannen/ at han en sådan geenstörtigan framskaffar/ och hielper til at han beskedeligen näffses/ förwägrar Länsmannen thetta at göra/ och Församblingen icke heller wil förswara kyrckiorådetz heder/ skrifwes ther om til Doom Capitl. och i medler tijdh kommer kyrckiorådet intet tilhoopa/ effter them ingen Lydno bewijses.

XII.

Om Huus Fattige och Tiggiare/ rc.

I. Nödigt är thet at hwar Försambling hafwer en särskildt Allmoso stufwa/ widh Kyrckian/ medh källare och Bodh ther på/ tijt the allenast intagas och underhållas/ som äro aff samma Försambling/ och på intet annat sätt sig föda kunna/ effter the hafwa ingen slecht/ som them hielpa kan/ som noga om alt sådant

frågas

frågas böör förr än the intagas i Allmose-stufwan/ sedan förmanes Församblingen at ihoghkomma thesse älendige/ när Gudh wälsignar them medh Åhrswexten/ item thes emellan/ helst när the gåå til kyrckian/ at the taga något med sigh aff then wälsignelse Gudh them gifwit hafwer/ och sändat i Allmoso-stufwan/ eller gifwa them en Penning när the ståå för kyrckiodören/ eller i kyrckioförstufwan. När Gudh hielper någon ifrån en Reesa/ en beswärligh Siukdom/ eller annan fahrligheet/ plägar tå Gudzhuus och the Fattige ihoghkommas.

II. Öfwer thetta Fattighuus sättes en vpsynes Man eller twå/nembligen en Prästman/ och en Sexman/ hwilka see til/ at Huuset hålles wäl wedh macht; at thet rätt vthdeelas som til them aff Gudhfruchtigt Folck sändes; om the lefwa frijdige och eenige sig emellan? om the flijtigt låsa och bidia för sijne wälgerningz Menniskior? och när them något feelar/ at sådant angifwes först i Kyrckioråddet/ och sedan i Sochnestämman/som thet och måste slutas i Sochnestämman/ om någon ther antagas skal / at heela Församblingen må witna om thes Tilståud/och wara så myckit willigare at hielpa til then Personens vppehälle: Deße vpsynes Män måste och förskaffa them/ som något lindrigt Arbete göra kunna/ något ther medh the sijn Tijdh förnöta kunna/ och at the en skäligh Betalning therföre bekomma.

III. The som hafwa Slecht at tillijta / och kunna doch behöfwa någon hielp och understödh/ hälst när Slechten är oförmögen/ bekomma och någon hielp til the stoora Högtijder/ helst när något inkommer aff Böter eller annan frijwillig Gåfwa. Men när Föräldrarna vpläta sine Hemman til Barnen/skola Barnen them ingalunda vthskiuta andra til Beswär/vthan them vnderhålla och skiöta/ ty thet är Barnens skylligheet effter det fierde Bodet/ skulle några ogudachtige och otacksamme Barn här emoot sigh förse/ näffes the tilbörligen.

IV. Och som ingen rätt betänckt Försambling låter sina Sochne-fattige lijda någon Nödh ; så måste och inga vthsochens fattige tålas at gå omkring/ fast mindre aff Prästerskapet styrckias med Paß och Intercessions skriffter/ at löpa omkring landet/ hälst på Marknatzplatzer/ ther the gemeenligen föra ett Ogudachtigt lefwerne med drickande/rc. Eljest the som förmå wandra ifrån then ena Orthen til den andra/ the förmå ock wäl giöra något smått Arbete / och hielpa til sin Födo och Vppehälle/ och thet som feelar kunna Slächten eller Församblingen understödia.

V. The som äro bekajade medh någon smittesam Siukdom/ inlösas i Hospitalet: äro the förmögne/ göra the thet medh egen Bekostnadt/ eller Slechtens tilhielp/ äro the fattige/ måste Församblingen thet göra/ som der om gemeenligen

gen widh den loſt. Häradzrätten ſlutes. The ſom äro mißtänckte at hafwa någon fahrligh Siukdom/ ſkola intet tillåtas/ at wiſtas i hoop med andra/ för ån the aff Medico och Chirurgis äro frijkände/ ifrå en ſådan Mißtancka; doch ſå at alla ſom dem ſee / tacka Gudh för ſin Hälſa och hafwa medhlijdande medh them/ tröſtandes them medh Orden och medh annan Hielp. Men ſkulle någon beſmittat/ (ſom är aff förmögenheet/) eller Slechten/ intet wila inlöſa ſådanne i Hoſpitalet/ ſå måſte the byggia ſerdeles Huus för them / och them ther vthi vnderhålla.

VI. Om Tartare och Lappar/ är Kongl. May:tz allernådigeſte Stadga/ at the intet ſkola tålas/ och herbergeras. Eljeſt reeſa många omkring/ vthur fremmande Land kompne/ en deel hafwa Paß och Bewijs/ (men hoo kännner ſådane Nampn och Sigilla; och kan weta huru the äro til ſådane Paß och Witnesſkriffter kompne?) Sombliga hafwa inga Paß och Bewijs med ſigh. Alla theße ſkole wijſas til the Wälb. Herrar Landzhöffdingarna / til Stadz Magiſtrater/ och Ländzmän/ och när the ankomma/ giſwes godh acht vppå dem och theras åthäfwor/ ty ſtörſta delen aff ſådanne hafwa en ſkalck medh ſigh i Barmen: aff kyrckiorna måſte ingalunda något tagas och giſwas ſådane / ey heller någon ſom icke är förſedd medh Kongl. Breeff / ehwadh the hålſt förewända/ ſå måſte thet intet achtas / ty man kan ſå ſnart giſwa en Corycæo, ſom en rätt torfftigan.

VII. Dhet är berömligit/ at Gudhfruchtige Menniſkior ſå wäl vndfängna / och effter ſin Lägenheet hielpa the fattige Scholeperſoner/ ſom medh ſiungande och läſande i theras Huus och Gårdar ſökia ſigh något til Vppehälle; Men ſom ther vnder föröfwes någon Skalckheet och Bedrägerij / i thet at några/ ſom för mänge Åhr hafwa öfwergifwit Scholan/ en deel ock/ icke ens warit i någon Schola gåå om kring / och i Diekne-Nampn ſökia ſådan Hielp: The ſom äro rätte Scholepiltar mißbruka ock the giffmildas Fromheet/ i thet the alt för många (thet ena Paaret effter thet andra) lijta til the Förſamblingar ſom närmäſt äro in til Scholan/ och ingen länder til the andra Förſamblingar. Hwarföre til at affſkaffa ett ſådant Mißbruuk / ſkal här efftrr ingen ſådan Diekne tålas i någon Förſambling at ſökia ſigh Hielp medh ſiungande eller läſande för Dörarne eller i Huuſen / ſom icke hafwer en tryckt Schedel / medh Scholemäſtarens Vnderſkrifft/ och ther vthi förmält/ vthi hwilken Sochn/ och huru länge honom är efterlåtit at gåå omkring och ſökia ſigh något til Vppehälle/ (Ven. Clerus wille förthenſkul hafwa noga Vpſicht ther medh / at icke någon må ſigh inſmyga i Förſamblingarna vthan Schedel / och the ſom Schedel hafwa / at

the

ehe bliswa allenast på den Orth/ tijt them är loffgiswit at gåå/ och at the intet bliswa ifrå Scholan öfwer then förskreffne Tijden. Hwar gång them giswes Loff at sökia sigh Hielp/ giswes them en ny Schedel/ hwarföre måste wäl tilsees/ at the gambla Schedlar icke missbrukas.

XIII.

Om Visitationer.

Huruledes nu alt thetta/ som wälmeent medh Församblingarna communiceras, bliswer effter möijeligheten effterkommit/ och huru Lärarena i alt sitt Embete förswarligen förestå: Såsom ock hwadh Lydno them i theras Embeten bewijses/ warder noga in Visitationibus effterfrågat/ om hwilka Visitationer man ock detta til ett Besluut wil meddela.

I. Affkunnes Visitations-Terminen eller dagen/ på några Predikodagar förvth/ medh Förmaning/ thet Församblingen wäl sigh här til bereder/ at kunna låta see ett merekeligit Framstegh i sin Christendoms öffning/ och therföre på then dagen oförsummeligen kommer tilstädes i Gudz Huus: tänckiandes at thet är ett fast högt och andeligit Wärck/ som Gudh myckit behagar/ när thet skeer aff ett enfaldigt och Gudfruchtigt Hierta. Lärarena warda ock så lagandes/ (så myckit them tilstår/) at i Församblingen må alt skickeligen wara lagat/ och richtigt tilgåå: (til hwilken ända thesse Commonitiones enkannerligen vthgåå:) at Visitatores, som elliest hafwa Mödo och Beswär nogh/ icke måge aff theras Försummelse lijda något Förtreet/ och hafwa Orsaak them at tiltala.

II. När Visitatores ankomma/ som mästedeels skeer/ Afftonen för Visitations Dagen/ wijses them (1) the trenne kyrkioböcker/ om hwilka talat är Comm. I. § II. III. IV. V. VI. nembligen Inventarii Booken/ Protocollum Ecclesiæ och Skrifftbooken: hwilka skola wara wäl håldne/ och richtigt skrefne. I Skrifftbooken måste intet mindre eller meera wara skrifwit/ än Församblingens Lemmar kunna läsa/ så gamble som unge. (2) Lefwereres en serskilt Catalogus på alla Personer/ aff Skrifft-Booken vthdragen/ på hwilken absentes kunna noteras. (3) Ett Memorial på the Saaker och Ärender/ som vthi Visitationen böör företagas/ at ther om medh Dnn. Pastore och Comministris kan

nå-

något förvth discurreras, och således aua Ahrender förvth blifwa bättre tillnoge. (kan ock Dn. Pastor som Saterne kunna wara til/ medh Kyrckiorådet/ för Visitationen ther om något öfwerläggia) (4) Wijses och huru alt är efterkommit/ som i the förrige Visitationer slutit och til Rättelse efterlemnat är/ ꝛc.

III. Gudztiensten på Visitations Dagen/ förrättas således: Är thet Höghtijdes-Sön-eller Apostel-Dagh/ tå blifwer Gudztiensten hållen efter waanligit Bruuk/ doch så at kortare Psalmer tå siungas. (om Winteren kan ock tå Graduale och Evangelium i Meßan gåås förbij/ och Predikan göras något kortare än eliest på the Dagar.) När Predikan är sluten/ förmanes Församblingen alfwarligen til Skickeligheet/ at alla blifwa stilla i sina Bäncker/ til thes the efter Gudztiensten framkallas/ tå hwar och en Huusfader medh sin Hustro/ Barn/ Tienste- och Inhyses folck framträder til Förhöör/ ꝛc. Skeer Visitationen på någon annan Dagh/ (nembligen på någon Arbetz Dagh) tå hålles medh Gudztiensten på thetta Sättet: När thet är sammanringt/ läses Confession för Altaret/ en Morgon eller annan tienligh Psalm siunges/ och sedan en Vers ad Suggest. och predikes på ½ Timma (de necessitate & utilitate Visitationum, vel ex Catechismo, men i Fastetijden/ aff Christi Pijnos Historia:) efter Predikan/ förmanes Församblingen/ som sagt är: Siunges en Vers eller kort Psalm: Item en Böön och Wälsignelsen för Altaret.

IV. Här på följer strax Examen, doch vthi the Församblingar/ ther Åhörarena äro öfwade i sine Christendoms Frägestycken eller Spörsmåål/ (hwilket borde wara i alla Församblingar/) ther repeteres korteligen samma Frägestycken aff ordinariis Ministris, (som bäst känna Åhörarenas Progress,) medan Folcket sittia i sina Bäncker: Sedan stiga the fram/ i Choren hwart Huushåld för sigh/ och när the hafwa läsit/ gåå the åter i stillheet i sina Bäncker igen. Kyrckiowärden och Sexmän/ tillijka medh Kyrckiowächtaren förtaga alt Buller och Tumult. Hwadh som förr är sagt Comm. IV. § I. om the små Barns läsande. Och Comm. eâdem, § XV. Om Gudelige Åthäfwor i läsandet/ måste här endtelgen tagas i Acht. The som geenstörtige äro at lära sina Christendoms stycken/ item at komma tilstädes/ när eliest Catechismi Förhöör hafwes för händer/ skola alla aff ordinariis Ministris nampngifwas/ när thet Huushållet framkommer/ at the må bekomma en tilbörligh Correction.

V. När

[illegible] Examen af andar/ dimitteras Qwinfolcken och alt yngt Folck/ medh Lofferd/ (the som thet hafwa förtient/) och Förmaning til ytterligare Flijt: Manfolcken förtöfwa i Kyrckian/ the Äldste stiga in i Choret/ och tå tages före hwadh som på Dn. Pastoris Memorial är antecknat och inskuerar: och hwadh Församblingen i gemeen/ eller någon i synnerheet hafwer at påminna/ och begära vnderrättelse vthi. Item hwadh Dnn. Visitatores kunna märckia wara nödigt Församblingen at förehålla/ i synnerheet när the besee och noga efterfråga/ hwadh som Comm. I. §. II. III. & seq. requireres, &c. &c.

VI. Dnn. Pastores måste så wäl sielfwe/ som ock sina Åhörare ther til förmana/ at ehoo som helst något hafwer widh Visitationen at Proponera, at han thet gör i rättan Tijdh/ och icke spaar thet til thes Visitatores äro reeßferdige/ hwilke ther aff kunna förhindras/ eller thet som föredrages/ icke fullkomligen resolvera, kan hända/ Wederparten är icke heller tå tilstädes. Fördenskull om någon wederpart/ eller elliest i någon Saak Interesserad böör wara tilstädes/ när något framställes/ ther om måste Dn. Pastor förvth wara anmodad/ at han en sådan genom Klockaren tilsäger/ at förvthan thet honom böör wara tilstädes widh Visitationen, måste han ock för then eller then Saaken skull affbijda Visitationens Sluut.

VII. Vthi the Församblingar som gärna vndfägna Visitatores, glädiandes sigh at sådana Gudeliga öffningar medh Catechismi Förhöör/ och all Oskickz afflkaffande/ (så myckit möijeligit är/) i ett frijdeligit Tilstånd hafwas för Händer/ ther äro the ock ther om bekymrade/ huru Visitatores beqwämligen skola reesa ther ifrå/ effter the för Stifftsens widd/ sina egna Hästar icke bruka kunna.

FINIS.

BIBLIOTHECA UNIVERSITATIS